

gebruikt, brengt ook een boek uit voor de basisschool, maar dat heeft en kent hij niet.

Ook Margot krijgt te maken met leerlingen met verschillende beginniveaus. Zij denkt dat het ook vooral komt door wat de leerlingen buiten school aan Engels leren. Er zijn er die complete songteksten uit het hoofd kennen en ook weten wat het allemaal betekent. Dit jaar waren er zelfs enkele leerlingen die al Harry Potter hadden gelezen in het Engels. Uitspraak vindt Margot wel belangrijk maar zij heeft niet de illusie dat zij de leerlingen hun Amerikaanse uitspraak kan afleren. Ook op de cd bij de methode hoor je verschillende accenten en uitspraakvarianten. Zij neemt een grootste gemene deler en gaat daar van uit. Aan het eind van de basisvorming wordt er een taaldorp georganiseerd voor Engels. Aan spreekvaardigheid probeert Margot veel aandacht te besteden door allerlei activiteiten buiten het boek om te organiseren. De *native speakers* in de school werken ook in dat opzicht enthousiasmerend. Met het taalportfolio hoopt de school beter in kaart te brengen wat de leerlingen al kunnen, ook omdat De Leesboom meer dan gemiddelde aandacht aan Engels besteedt. Ook hopen ze in de reguliere en de tweetalige stroom met het taalportfolio een middel te hebben gevonden om nieuwe activiteiten voor de diverse vaardigheden te ontwikkelen en de leerlijn voor de leerling zichtbaar te maken. De school is dit jaar met het gebruik van talenquests bij alle talen gestart nadat een enthousiaste collega Frans daar al enkele jaren mee werkte.

Margot heeft respect voor de leerkrachten basisonderwijs die per slot van rekening geen vakdocent zijn en wel Engels geven. Vergeleken met 10 jaar geleden kennen de leerlingen veel meer Engels als ze de brugklas binnenkomen. Zij vindt het lastig om in te spelen op de verschillende niveaus van taalvaardigheid. Het is zeer wisselend wat de verschillende basisscholen aan Engels doen. Het zou handig zijn om daar eens afspraken over te maken. ■

1. Op <www.minocw> zijn de nieuwe kerndoelen voor het basisonderwijs te vinden. Ga naar actueel archief, zoek naar week 12. Onder 'Meer vrijheid voor scholen' vindt u een voorstel voor kerndoelen basisonderwijs, de begeleidende brief van de minister en een persbericht. Op <www.vernieuwingbasisvorming.nl> vindt u het tussenvoorstel voor kerndoelen basisvorming en een tabel met voorgestelde verdeling van uren per vakgebied. Op <www.levendetalen.nl> tenslotte vindt u reacties van de VLLT.
2. De verhalen zijn gebaseerd op onderzoek en samengesteld uit meerdere casussen.
3. Op <www.anglia.nl> vindt u informatie over het Anglia-netwerk.

In een vervolgartikel zal Marianne Bodde ingaan op oplossingen voor gesignaleerde problemen.

TANDEMLER

Soms raken de oude, gouden methodes van het talenleren tijdelijk uit de mode, soms zijn we ze zomaar 'kwijt', vergeten. Het laatste overkwam Beate Kurth met het tandemleren. Een methode met een minstens 30-jarige traditie en in de kern misschien wel al bekend sinds de mensen de gevolgen ondervonden van hun streven om een toren te bouwen die tot de hemel moest reiken, de toren van Babel. Beate Kurth is als docent Duits verbonden aan de lerarenopleiding van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden.

Beate Kurth

Als twaalfjarige - ik ben opgegroeid in het stadje Lübbecke in Duitsland - had ik een zeer geëngageerde docente Latijn die de hele klas voorzag van penvrienden en -vriendinnen in de Franse partnerstad Bayeux en vervolgens bezoeken over en weer regelde. Met mijn penvriendin Emmanuële ben ik mijn hele leven blijven schrijven, ieder in onze eigen taal. We probeerden wel eens wat in de taal van de ander, en eens in de tien jaar hebben we elkaar ook opgezocht. Inmiddels hebben haar en mijn kinderen ook al 'uitgewisseld', en ik acht het niet uitgesloten dat, als wij ooit kleinkinderen krijgen, deze op hetzelfde idee zullen komen.

Aangeboden Frans, gevraagd Russisch

Als nieuwe collega op de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) had ik daarom met voldoening vernomen van de integratie van tandemleren in de *Sprachtraining* van de lerarenopleiding Duits, waar de vaardigheden luisteren, spreken, lezen en schrijven onderwezen worden. In eerste instantie ging ik ervan uit, dat de docent voor zoiets een zorgvuldig gekoesterd contact in het doeltaalland nodig had, zoals destijds mijn lerares Latijn. Mijn collega vertelde echter, dat zij dit contact regelde via internet. Zo kwam ik op de website van het Internationale Tandem Netwerk terecht (www.slf.ruhr-uni-bochum.de/learning/idxned11.html).

EN

Foto: Huub Luijten

Een klassieker van het autonome leren

Deze 'ruilbeurs voor taalleerders' werkt volgens het principe 'aangeboden Frans, gevraagd Russisch'. Op de website staat alle informatie over de beginselen, de voordelen en de beperkingen van het tandemleren nog eens duidelijk op een rijtje. Nederland wordt in dit digitale netwerk vertegenwoordigd door de lerarenopleiding van de Fontys Hogeschool in Heerlen, die ook zeer nuttige tips verstrekt onder de link 'veel gestelde vragen'. Het talenaanbod beperkt zich momenteel tot Deens, Duits, Engels, Spaans, Frans, Italiaans, Portugees, Nederlands, Russisch en Zweeds. Het is jammer dat een aantal Europese talen, Turks en Marokkaans nog ontbreken.

Ik schreef me onmiddellijk in, en wel als Nederlander die nu eens eindelijk serieus Frans wil leren. Braaf vulde ik de uitgebreide vragenlijst in over vooropleiding, leeftijd, gezinssamenstelling, werkkring, interessegebieden en dergelijke. Het leek me onwaarschijnlijk dat er een partner gevonden zou kunnen worden met wie ik meer dan drie zinnestjes zou kunnen uitwisselen, maar ziedaar:

Hello Beate

We have found an eTandem learning partner for you.

De computer vond na één week een collega uit België, met praktisch dezelfde werkkring, gezinssituatie en hobby's. S: 'Je veux réapprendre le néerlandais car je l'ai appris petite et aussi à l'école de 15 à 18 ans. Les langues sont pour moi une passion.' Sindsdien mailen we enthousiast. Hoe weinig origineel bleek mijn eigen wereld te zijn! Zelfs veel verhalen over onze ouders komen overeen,

Ondanks al die overeenkomsten zijn er ook steeds weer onverwachte verschillen: kleuters die al op kampen worden gestuurd, moeders die verlof nemen om te kunnen oppassen bij de dochters. Verder hebben we veel aan het uitwisselen van onze professionele ervaringen, hoewel dat pas het derde doel van het tandemleren heet te zijn.

Het eerste doel van deze leermethode is, om meer over een persoon en cultuur van de partner te weten te komen. Mijn ervaring? Nou, dat gebeurt! Onze sociaal- en interculturele competentie gaat met sprongen vooruit. Het tweede doel is het wederkerig en autonoom leren van de taal: de lerenden bepalen zelf hun leerdoel en leerweg. De partner is de deskundige op het gebied van de eigen taal, hij of zij kan helpen of verbeteren. Van de partner mag niet méér verwacht worden dan van tevoren is afgesproken, en zeker geen systematische hulp. Hij of zij is immers meestal geen docent. Tja, hoe zal ik dat eens evalueren? Een leerdoel formuleren en een leerweg plannen is duidelijk afhankelijk van de zelfsturende vaardigheid van de partners. Tot nu toe zijn wij, nota bene professionals, nog niet echt uitgeblonken in het opstellen van heldere leerdoelen. Maar ja, we doen dit dan ook in onze vrije tijd en gedragen ons net als de koppigste studenten die maar blijven wachten op het initiatief van de docent. Ons autonoom leergedrag mag wel wat verbeteren, als wij efficiënter willen leren...Pas in derde instantie gaat het om het uitwisselen van andere soorten kennis.

Het Internationale Tandem Netwerk geeft slechts één strenge regel: schrijf nooit meer dan de helft van de

brief in de doeltaal, want de partner mag niet te kort komen, hij/zij moet voldoende input kunnen vergaren. Minstens de andere helft moet daarom in de moedertaal worden geschreven. Naast de talrijke tips voor het beginnen van de briefwisseling en voor mogelijke onderwerpen, zijn er ook voorbeelden van afspraken over het elkaar al dan niet verbeteren en van mogelijke vervolgspraken om elkaar op goedkope telefoonlijnen te bellen. De site geeft een waarschuwing: om werkelijk efficiënt te leren, moeten de partners van de tandem zich aan een zekere discipline onderwerpen. Een vaste regelmaat van e-mails schrijven is hierbij het belangrijkste element.

Simpel en toegankelijk

Wat is tandemleren nu volgens de netwerk-website? 'Leren in een tandem kan als een vorm van open leren gedefinieerd worden waarbij personen met verschillende moedertalen in tweetallen samenwerken. [...] Talen leren in een tandem is leren door middel van authentieke communicatie met een *native speaker* die voor de partner als model fungeert en de ander niet alleen kan corrigeren, maar ook bij uitdrukkingen in de vreemde taal kan helpen.'

Is dat niet precies wat we als mvt-docenten nodig hebben? Een vorm van open - niet door de docent gestuurd - communicatief leren, ook geschikt als vertrekpunt ofwel als oriëntatiepunt van betekenisvol taalonderwijs. Terwijl we op veel plaatsen in Nederland hartstochtelijk ons best doen de algemeen vormende en de beroepsgerichte opleidingen te hervormen in de richting van zelf gestuurd leren, hebben we hier een even simpel als toegankelijk middel om de vraag naar taalonderwijs te doen toenemen. De leerling heeft een doel voor ogen (contact maken met iemand in de doeltaal) en kiest zijn eigen weg (e-mailtjes schrijven), om dit doel te bereiken. En – hoop ik dan stiekem als taaldocent - wie eenmaal zoekend en klunzend correspondeert, zal waarschijnlijk sneller de zin van gestructureerd en vakkundig onderwijs inzien.

Het zelfgestuurd ofwel autonoom leren in een tandem betekent in mijn ogen absoluut geen concurrentie voor ons docentschap, het is een versterking ervan door de aanvulling met authentieke communicatiesituaties, zoals die nu eenmaal in de klas weinig voorkomen, vergelijkbaar met tv-uitzendingen in de doeltaal.

Meedoen of niet meedoen

Eureka, zou men kunnen denken: als taaldocenten in het voortgezet onderwijs hun taalverwervingslessen, bijvoorbeeld in de brugklas, beginnen met een tandemaanbod,

zal vanzelf een onderwijsvraag ontstaan. Dan kunnen we vraaggericht aan de slag! Helaas, zo gemakkelijk gaat het nu ook weer niet. Ten eerste moeten beide partners beschikken over een rudimentair leesvaardigheidsniveau in de doeltaal, zoals minstens het A1 niveau van het *European Framework of References* met de bijbehorende beschrijving van de *basic user*. Die luidt: 'Can understand and use familiar everyday expressions and very basic phrases at the satisfaction of needs of a concrete type. Can introduce him/herself and others and can ask and answer questions about personal details such as where he/she lives, people he/she knows and things he/she has. Can interact in a simple way provided the other person talks slowly and clearly and is prepared to help.'

Vooruit, vanaf de tweede of derde klas dan? Ja, dat is een beter plan, maar ook hier geldt 'kijk uit'. Immers niet alle leerlingen zullen de behoefte voelen, om aan een tandemproject mee te werken. Niet iedereen schrijft graag e-mails, en dan nog wel op verzoek van de docent. Ook onze opleiding heeft al enkele teleurstellende ervaringen opgedaan na een experiment met een verplichte tandem-opdracht. De verwachte verbetering van de taalvaardigheden valt soms tegen. Het autonome leren als uitgangspunt strookt nu eenmaal niet altijd met een door anderen bepaalde leerweg, er moet tenminste de keuze zijn tussen meedoen of niet meedoen.

Al met al zijn de mogelijkheden van het *International Tandem Network* beslist de moeite waard: het is zowel geschikt voor individuele als voor groepsinschrijvingen. Uiteindelijk worden groepsleden natuurlijk weer als individuen beschouwd, die een zo passend mogelijke partner toebedeeld krijgen. En al leren de betrokkenen misschien niet zoveel van een tandem - poging wat hun directe taalvaardigheden betreft, ze leren er vast wel van op intercultureel gebied.

Tenslotte. Een ander aspect dan de verbetering van de taalbeheersing van onze doelgroepen is – zoals ik proefondervindelijk heb ontdekt – de mogelijkheid tot verbeteren van de eigen vaardigheden van de docent. Ik vind het een uiterst prettige vorm van alternatieve bijscholing, men hoeft er de deur niet voor uit en het kan gebeuren op een zelfgekozen tijdstip. Bovendien, zou het er in de toekomst, als ook de kleine Europese talen aangeboden zouden worden in het tandemproject, niet geweldig 'autonoom' uitzien op ons docenten-talenportfolio: 'leesvaardigheid Sorbisch niveau B2'? ■

Voor reacties: <kurth@iec.nhl.nl>